

DE ARK VAN MOZES

preek over Exodus 2,1-10
jeugd- en doopdienst

Bijbellezing: Exodus 1 (Bijbel in Gewone Taal)

Bedum, 10 februari 2019

ds. Marten de Vries

Gemeente van Jezus Christus, zussen en broers, alle pleegkinderen van Vader in de hemel,

SIFRA EN PUA

graag iets met baby's (?)

Er zijn best veel meisjes die later graag iets met baby's willen doen. Verloskundige, kraamverzorgster. In een ziekenhuis op de kraamafdeling of de verloskamer. *Wie allemaal?* Iedereen weet wel dat het – ook nu nog – niet altijd goed gaat bij een geboorte. Maar meestal wel. Moeders die pas bevallen zijn, zijn blij. En kleine baby's zijn hartstikke lief. Misschien wilden die twee Egyptische meiden, Sifra en Pua uit Exodus 1, ook al wel heel lang vroedvrouw worden. ('Israëlitische vroedvrouwen'¹ staat er, want ze werkten in Gosen onder de Israëlieten, onder de allochtonen.) Maar... wat zij voor hun werk moesten doen, dat was absoluut niet leuk! De farao wilde dat ze alle Hebreeuwse jongetjes direct na de geboorte doodmaakten. En net deden alsof de bevalling niet goed gegaan was.

al die abortussen...

Hij had een hekel aan dat volk. Het waren geen Egyptenaren. Economische vluchtelingen. Ze praatten een andere taal. Er kwamen steeds meer van. Straks waren ze in de meerderheid. Gingen ze de baas spelen. En in oorlogstijd met de vijand meevechten. Weg mochten ze ook niet: dat was slecht voor de economie. Toen liet de farao de mannen keihard werken. Heel zwaar werk. In de bouw. Dwangarbeid: 's morgens vroeg tot 's avonds laat. En als ze te langzaam werkten, werden ze geschopt of geslagen. Maar... hun vrouwen kregen alleen nog maar méér kinderen. Vandaar dus al die abortussen;² jongensmoorden, direct na de geboorte. Meisjes konden toch niet vechten. Wel slavin worden. En zonder jongen van eigen volk later toch geen Israëlitische kindertjes meer krijgen.

van vrouwen niks te vrezen?

De farao dacht dat ie van vrouwen niks te vrezen had. Het waren juist vrouwen die hem dwarsboomden. Straks nog z'n eigen dochter. Maar om te beginnen Sifra en Pua. Die waren burgerlijk ongehoorzaam. Ze hadden meer respect voor de God van Israël dan voor de koning van Egypte.³ Ze zagen dat het de farao niet lukte om de Israëlieten klein te krijgen. Wat ze deden was bloedlink: ze zetten er hun eigen leven mee op het spel. Ze moesten bij de koning komen. En toen kwamen ze met deze geweldige smoes. 'Ja, sorry, meneer de farao. We kunnen het niet helpen. Israëlitische vrouwen bevallen veel sneller dan Egyptische. Ze hebben helemaal geen verloskundige nodig. Hun baby ligt aan de borst voordat wij er zijn.'

plan A, plan B, plan C

Mag dat wel: liegen? Nou, zulke noodleugens wel! Net als later Rachab die niet verklapt dat ze twee spionnen heeft verstoppt.⁴ De HEER zegt – in het negende gebod – "Leg over een ander geen vals getuigenis af." Dat betekent niet: altijd de feiten. Maar: niet iets wat nadelig voor een ander is. Niet alles

¹ 'Hebreeuwse', in de Nieuwe Bijbelvertaling.

² Van Latijn 'aboriri' – 'verloren gaan'.

³ Handelingen 5,29.

⁴ Jozua 2,4.5.

wat waar is hoeft gezegd worden. En God is er ook blij mee. Hij zegent hen. Als zij trouwen, krijgen zichzelf ook kinderen. Hun namen mogen we nooit vergeten: Sifra en Pua. Maar de – anonieme – koning is bepaald níét happy. Na plan A: slavenarbeid en plan B: jongetjes doden, komt hij met plan C: jongetjes verdrinken. In de Nijl ermee! En alle Egyptenaren mogen meedoen aan de genocide. Het lijkt wel Rwanda-1994...

JOCHEBED

wat wordt het??

Jochebed – haar naam staat pas in hoofdstuk 6 –⁵ is zwanger. Ze heeft al twee kinderen: een meisje van een jaar of tien: Mirjam. En een jongetje van drie: Aäron.⁶ Wat zou het deze keer worden: een jongetje of een meisje? In die tijd kon je nog geen echo laten maken dus het was altijd afwachten. Maar het is ditmaal wel héél spannend. Als het een meisje wordt, dan mag ze blijven leven. Wordt het een jongetje, dan moet hij dood. Het is een jongetje... Jochebeds ziet hoe mooi het kind is. En ze besluit dat ze het kind wil houden!

‘tof’: ‘in de moederschoot geweven’

En als het nou es geen knap kind geweest was? Vinden alle ouders hun eigen baby’s niet knap? (Nou, mijn moeder mij niet, heb ik wel es gehoord. Mijn oma was daar nog chagrijnig over.) Mozes was vast opvallend mooi. Maar in de Hebreeuwse taal staat een woord dat wij kennen: ‘tof’.⁷ Dat staat ook steeds in Genesis 1, waar het over de schepping gaat: “God keek naar alles wat hij had gemaakt en zag dat het zeer ‘goed’ was.”⁸ ‘Tof!’ “In de moederschoot door God geweven”.⁹ Vader Amram¹⁰ en moeder Jochebed geloven in God. En besluiten: we verstoppen hem!¹¹

een waterdicht arkje

In het Nieuwe Testament lezen we: “Door hun geloof konden Mozes’ ouders hem na zijn geboorte drie maanden verborgen houden. Ze vonden hun kind erg mooi en waren niet bang voor het bevel van de koning.”¹² Het stond als een paal boven water: dit kind mag niet dood. Maar... drie maanden later brengt Jochebed het kind zélf naar de Nijl! Gooit ze hem zelf in het water? Nee, ze legt haar ventje te vondeling.¹³ In een mandje van papyrus. (Waarvan ze ook een soort papier maakten.) In een waterdicht arkje. Geïmpregneerd met materiaal, door haar man meegenomen van de bouw.

God zorgt wel voor een pleegmoeder

Jochebed gelooft in God. In geloof heeft ze nu een slim plan bedacht. Samen met Mirjam, haar dochter. Op hoop van zegen. Ze legt het drijvende wiegje voorzichtig tussen het riet. Zodat het niet zomaar met de stroom kan worden meegesleurd. ‘Vaarwel’, zegt ze. “Ga met God en Hij zal met je zijn.”¹⁴ Zij kan het kind niet langer verbergen. Zij kan het niet langer verzorgen. Laat God het nu maar doen. Die kan vast wel zorgen voor een goede pleegmoeder. Wie weet... Hatsjepsoet. Als er één ongehoorzaam aan de farao durft te zijn, dan is het wel z’n dochter!

MIRJAM

hij krijgt steeds harder

Mirjam¹⁵ woont in een klein huisje van klei. Ze heeft twee broertjes. De een is drie jaar, de ander drie maand. Zij moet oppassen. Papa is niet thuis: die moet hard werken voor de koning. Mama is ook weg.

⁵ Exodus 6,20; Numeri 26,59.

⁶ Exodus 7,7.

⁷ טוב’.

⁸ Genesis 1,31; ook: Genesis 1,4.10.12.18.21.25.

⁹ Opwekking 518; Psalm 139,13.

¹⁰ Exodus 6,20; Numeri 26,59. Jochebed was eigenlijk z’n tante: een zus van z’n vader.

¹¹ Hebreeën 11,23; zie ook Handelingen 7,20.

¹² Hebreeën 11,23.

¹³ Handelingen 7,21.

¹⁴ Liedboek (‘13) 416.

¹⁵ Numeri 26,59.

Mirjam is gestrest. Het kleine jongetje ligt in een donker hoekje. Zover mogelijk bij het raam vandaan. Hij heeft mooie donkere krullen. Hij is lief. Maar als tie nou maar niet maar niet begint te huilen. Want hij krijst steeds harder. En buiten lopen soldaten. Als die hem horen grijpen ze hem. En smijten hem in de rivier zodat hij verdrinkt.

hij is zó cute

Mirjam speelt buiten. Aan de kant van het water van de Nijl. Nou ja, ze doet alsof. Dat moet van haar moeder. Ze staat vlakbij het riet. Daartussen ligt haar kleine broertje. In een kistje. Een soort bootje dat mama heeft gemaakt. Mirjam moet een oogje in het zeil houden. Straks wordt het spannend. Dan komt de dochter van de farao. Die gaat hier elke dag in bad. Heel misschien... vindt zij haar broertje óók heel lief. Wil zij óók niet dat hij doodgaat. En zegt ze: 'Ach toe, pap. Dit jongetje is zó cute. Mag ik hem hebben? Please?'

de baby is een prinsje

Mirjam is weer thuis. Mama's plannetje is gelukt! De prinses kwam. Vond Mirjams broertje. En wou hem direct houden. Ze kon hem alleen niet voeden: zichzelf is nog geen moeder. Mirjam ging gauw naar haar toe. Zei precies wat mama gezegd had: "Mevrouw, Zal ik een moeder zoeken die het kindje melk kan geven?" De prinses vond het goed. Mirjam haalde mama. Die wilde zogenaamd wel pleegmoeder zijn. Ze krijgt er nu nog geld voor ook! Mirjam past op. De baby ligt in de zon. Geen stress meer voor Egyptenaren. Mama heeft een pasje: de baby is een prinsje. Dus...

HATSJEPSOET

wat ziet ze daar?

Hatsjepsoet gaat in bad. Ze hebben thuis in het paleis geen douche. Maar dat kan heel mooi in de Nijl. Ze gaat natuurlijk niet alleen. Ze heeft slavinnen bij zich. De een draagt een parasol, de ander shampoo en olie, de handdoeken of schone kleren. Een paar lopen heen en weer. Er mogen geen mannen zijn die haar kunnen begluren. De prinses geeft ook zelf haar ogen goed de kost. Huh? Wat ziet ze daar?

een godenbeeldje?

Het lijkt wel zo'n kistje met een godenbeeldje erin. Zou het tijdens een proecessieoptocht van een schip afgevallen zijn? Haar persoonlijke dienaar moet het onmiddellijk halen. Ze maakt het open. En wat ziet ze? Een baby. Een jongetje. Het begint te huilen. Wat een ontzettend prachtig kereltje. Wat een schatje. Het is een Israëlitisch jongetje; dat zie ze wel aan de kleertjes. Eigenlijk moet hij dus terug aan het water in. En zonder mandje...

een kleine bootvluchteling!

Maar dit kindje mag echt niet verdrinken! Hatsjepsoet wil de kleine bootvluchteling zelf houden. Als ze haar strenge vader nou even heel lief aankijkt... Maar ja, wie moet het dan te drinken geven? Er zijn natuurlijk wel Egyptische vrouwen die borstvoeding hebben. Maar die willen of durven natuurlijk niet. Er komt een meisje tevoorschijn. Ook van Israël. "Mevrouw. Zal ik een moeder zoeken die het kindje melk kan geven?," vraagt ze. Wat een geluk toch!

DUIVEL

ongenoemd maar superactief

De naam van de prinses, Hatsjepsoet, staat nergens in de Bijbel. Maar zij moet het haast wel zijn. Een eigengereide jongedame, die later zelf de lakens uitdeelt. De Bijbel heeft het wel over de duivel of Satan. Die wordt hier niet genoemd. Maar hij is wel superactief in Exodus 2!

de draak en de zwangere vrouw

In Openbaring 12 gaat over een zwangere vrouw. En over een grote rode draak die vlak voor haar staat. Direct na de bevalling wil hij het kind opvreten.¹⁶ Die draak, dat is de slang uit het paradijs. De duivel.¹⁷ Die eens door het kind van de vrouw vermorzeld zal worden. Zoals God heeft gezegd.¹⁸ Die vrouw is Eva;¹⁹ of anders Mirjam oftewel Maria. Gods volk, zijn kerk.²⁰ Waaruit de redder van de wereld zal voortkomen.²¹

Herodes en de farao

De duivel wil dat coûte que coûte voorkomen. Later gebruikt hij Herodes, de kindermoordenaar van Betlehem.²² Daarvóór Haman die een holocaust tegen de Joden beraamde.²³ Nu de jaloerse farao van Egypte. Die van de Nijl die léven mogelijk maakt in Egypte een dóódsrivier maakt. Waarin kinderlijkjes drijven als verzopen katjes.

GOD

een grote exodus

Dwargarbeid, mishandeling en kindermoord. Het was nogal wat, wat ze daar in Gosen moesten meemaken. En juist zij: de nakomelingen van vader Jakob. Met wie God zijn verbond gesloten had.²⁴ Waar was God nou? Zag Hij niet hoe zij te lijden hadden? Maar waarom deed Hij er dan niks aan? God zag alles. En deed er álles aan. Leerzaam voor ons, met onze vragen en verwijten. De HEER organiseerde een bevrijdingsdag. Hij zorgde voor iemand die aan het hoofd kon staan van een grote exodus: de uittocht uit Egypte, terug naar het land dat Abraham, Isaak en Jakob beloofd was.²⁵

tegen wil en dank

Er werd een beeldschone baby geboren, die de kroonprinses op één slag zou vertederen. De grote rivier werd niet Mozes' verdrínkingsdood maar droeg zijn réddingsboot. Jochebed mocht eigenlijk haar zuigeling niet verzorgen maar werd ervoor betaald; op kosten van... de koning. Tegen wil en dank werd de farao de pleegopa van zijn toekomstige tegenstander. Straks staat de jongen zelfs nog op de rijksbegroting om aan het hof te worden opgeleid tot hoofd van een rebellenbeweging.²⁶

het kwade goed

God maakt het kwade goed.²⁷ Door de inzet van vrouwen: Sifra en Pua, Jochebed, Mirjam en Hatsjepsoet, manipuleerde God het duivelse pogrom van vader farao. De HEER is geen steek veranderd. Ménsen kunnen fouten maken. Gód kan het gebruiken om ons precies daar te krijgen waar Hij ons hebben wil.

JEZUS

Mozes: Jezus in het klein

Gaat het over Mozes, dan ook over Jezus. In de Bijbel worden Mozes en Jezus in één adem genoemd. Mozes: Jezus in het klein.²⁸ "De wet is door Mózes gegeven, maar goedheid en waarheid zijn met Jezus Christus gekomen," schrijft Johannes.²⁹ Jézus is de bemiddelaar van het Nieuwe Verbond,³⁰ Mózes van

¹⁶ Openbaring 12,1-4.

¹⁷ Openbaring 12,9.

¹⁸ Genesis 3,15.

¹⁹ Genesis 3,20.

²⁰ K. Schilder, 'Ons aller moeder' anno Domini 1935 (1935). Naar Galaten 4,26 over 'het hemelse Jeruzalem'. Ook Jesaja 49,14-50,1; 66,10.11

²¹ Johannes 4,42; I Johannes 4,14.

²² Matteüs 2,13-18.

²³ Esther 3,6; 7,3-6.

²⁴ Exodus 2,24.

²⁵ Genesis 50,24.

²⁶ Handelingen 7,22.

²⁷ Gereformeerd Kerkboek, psalm 121:4; Romeinen 8,28.

²⁸ Hebréeën 3,1-6; 8,4-6; 9,15-22;

²⁹ Johannes 1,17.

³⁰ I Timoteüs 2,5.

het Oúde.³¹ Mozes vertegenwoordigde ménsen bij Gód en sprak namens Gód tegen ménsen. Heerlijker komt God ‘ons in Jezus tegemoet’³² en pleit Jezus voor ons ‘aan Gods rechterhand’.³³ Johannes hoort bij zijn visioen op Patmos mensen ‘het lied van Gods dienaar Mózes én het lied van het lám’ zingen.³⁴

Jezus in Exodus 2

De geschiedenis van Jezus speelt al in Exodus 2. In de wrede farao werpt de moordzuchtige Herodes z’n schaduw vooruit. In Egypte past zus Mírjam op baby Mózes; naar hetzelfde land vlucht moeder Mária met baby Jézus.³⁵ Een megalomane keizer werkt er straks aan mee dat Jezus precies volgens Micha’s profetie in Betlehem geboren wordt;³⁶ door toedoen van de boze farao krijgt Israël straks z’n gekwalificeerde leider. Veel jongetjes liéten het leven; maar doordat Mozes óverleefde had Israël toekomst. Jezus is als ‘eerste vrucht’ geogst³⁷. Wie als baby of bejaarde of daartussen ‘in Christus sterft’,³⁸ heeft land in zicht!

AMY EN JAYRON

‘tof’ om Jezus’ wil

Gaat het over Jezus, dan ook over Amy en Jayron. Jochebed vond haar kindje direct ‘tof’. Dat vond Charlotte – om me nog even tot moeders te beperken – natuurlijk ook. En jij evengoed, Sharona. Amy en Jayron: kunstproducten, door God eigenhandig in jullie buik ‘geborduurd’.³⁹ Niet perfect van zichzelf. Integendeel: ‘zondig ter wereld gekomen’.⁴⁰ Vatbaar voor slechte dingen. Dáárvóór worden ze straks ook gedoopt. Maar tegelijk: ‘in Christus voor God heilig’. Dus ook weer wel... ‘tof’!

ark – arkje; rieten mand, Rietzee

Volgens de apostel Petrus is de ark van Noach is een beeld van de doop.⁴¹ (Daarover ging de preek bij de doop van Julian.) In het Hebreeuws van het Oude Testament is de ‘mánd’ in Exodus 2 hetzelfde woord als de ‘árk’ van Noach.⁴² Mozes zat in hetzelfde schuitje: hij lag in een eenpersoons miniarkje. Na het rieten mándje kwam de Rietzéé waar Gods volk met Mozes aan het hoofd doorheen liep.⁴³ Volgens de apostel Paulus opnieuw een soort doop.⁴⁴ “Één met Christus in zijn dood gaan wij onder in de doop.”⁴⁵ Worden we Mozessen: ‘uit het water gehaald’. Prinsjes en prinsesjes. “Met de Heer begraven en weer opgestaan”.⁴⁶

‘God kent jou vanaf het begin’

Voordat Mozes in het paleis ging wonen was hij nog een poosje thuis. Z’n moeder heeft vast vaak met hem gebeden. En z’n grote zus deed hem voor hoe je in God gelooft. Nog voordat hij bestond, kende God de naam die Mozes van z’n pleegmoeder krijgen zou. God kent ook jóú van voor je geboorte. Hoe je van jezelf bént. Met al je pijn en moeite. En wat lieve Jezus van je máken wil.

Amen

³¹ Galaten 3,19.

³² Gereformeerd Kerkboek, psalm 8a:3.

³³ Romeinen 8,34; Hebreeën 10,12.

³⁴ Openbaring 15,3.

³⁵ Matteüs 2,13-15.

³⁶ Lucas 2,1-7; Micha 5,1.

³⁷ I Korintiërs 15,20 – Groot Nieuws Bijbel.

³⁸ I Tessalonicenzen 4,16; Openbaring 14,13.

³⁹ Psalm 139,15.

⁴⁰ Gereformeerd Kerkboek, Formulier om de christelijke doop te bedienen aan de kinderen van de gelovigen.

⁴¹ I Petrus 3,21.

⁴² תבה’.

⁴³ Exodus 14,15-22.

⁴⁴ I Korintiërs 10,1,2

⁴⁵ Sela, Doop’.

⁴⁶ Sela, Doop’. Romeinen 6,3-5.